

Karl Drais

Született: Karlsruhe, 1785 április 29.
Meghalt: Karlsruhe, 1851 december 10.

Rövid életrajz

Karl Drais, keresztnévén Karl Friedrich Christian Ludwig, Freiherr Drais von Sauerbronn, erdészeti tisztviselőként dolgozott a Badeni Nagyhercegségben. Később az aktív szolgálattól visszalépve, fizetése további folyósítása mellett feltalálóként tevékenykedett tovább. Többek között feltalált egy hangjegy-írógépet, egy 16 betűvel működő gyorsírógépet, két négykerekű közlekedési eszközt és mindenekelett a kétkerekű, lábbal hajtható masinát. Ezt először **1817 június 12-én**, Mannheimban mutatta be. Ez volt az első kétkerekű önmeghajtású közlekedési eszköz és ezzel a ló nélküli közlekedés „ősrobbanása”.

Ezt évtizedekkel később Pierre Michaux pedállal hajtható kerékpárrá fejlesztette ki, s ez vezetett végül a Carl Benz által feltalált automobilhoz. Találmányai érdeméért Carl Dreist a Badeni Nagyhercegtől, Carl-tól megkapta a mechanika professzora címet. Az ő, emberi erővel meghajtott vasúti gépe kapta a *Draisine* nevet.

Meggyőződéses demokrataként lemondott nemesi rangjáról, s ezért a badeni forradalom bukása után karrierje és anyagi léte következetesen tönkrement. Hamis híresztelések a két keréken való közlekedés vívmányát is tagadták a feltalálótól.

Az új portré

Dr. Hans-Erhard Lessing professzor alapos levéltári kutatásainak köszönhetően a feltaláló egy merőben új portréja rajzolódik meg. A 150 éves hiedelemmel szemben, miszerint Drais egy „nevetséges és furcsa“ erdész és nemesember lett volna, az új kutatás felismeri benne az ideálokkal teli, szokatlanul tehetséges fiatalembert, s a későbbi, a 1948-as forradalmakban meggyőződéses demokratát.

Karl von Drais 1785 április 29-én született Badenben, az uralkodói jogú Karlsruhe városában. Apja a badeni udvari tanácsos Karl Wilhelm Friedrich Ludwig von Drais, anyja Ernestine Christine Margaretha, leánynevén von Kaltenthal voltak. Keresztapja az uralkodó Carl-Friedrich von Baden őrgróf volt, aki később erdészeti feladatokkal bízta meg.

Iskoláit Karlsruhe-ban végezte, a gimnáziumot 1800-ban fejezte be, majd Pforzheim-ban nagybátyja, Friedrich Heinrich Georg erdészeti magániskolájába iratkozott be. A heidelbergi egyetemen, az erdészeti szakra való túljelentkezés miatt eleinte matematikát, fizikát és építészetet hallgatott. Innen váltott az erdészetre, mely tevékenységét később a feltalálói szenvedély, s a tanítás miatt feladta. Apja 1810-ben főbíróvá lett, a család Mannheim-ba költözött. 1811-ben Drais-t felmentették erdészeti állásából, de fizetését kapták tovább. Ez évben követte családját Mannheim-ba.

Feltalált többek között egy *automatikus hangjegy-írógépet* (1812), két négykerekű, emberi erővel működő *közlekedési eszközt* (1813/14), melyeket a Bécsi Kongresszus előtt is bemutatott, matematikai levezetések fedezték fel és végül feltalálta a *kétkerekű, lábbal hajtható masinát* (1817).

Feltalálásaival Drais az 1812-ben kezdődött mezőgazdasági válságra, a Tambora-vulkán kitörésére Indonéziában (1815 április), a különösen kemény 1816-os télre, s az azt követő éhínségre reagált. A lovakat kényszerből le kellett vágni, a lakosságnak nem jutott elég gabona. Kortársai számára a kétkerekű masina egy igen érdekes alternatívának bizonyult. Legendás bemutatója **1817 június 12-én** Mannheimból a kövezett úton a Schwetzingi Városházára (ma Mannheim Rheinau városrésze) relevációként hatott. Ez volt a ló nélküli, egyéni közlekedés „ősrobbanása”. Mint fizetett badeni tisztviselő nem rendelkezhetett mellékjövedelemmel, így feltalálásából anyagi haszna nem származott.

Feltalálásainak anyagi gyümölcsei elmaradtak. A Badeni Nagyhercegség tisztviselőjeként semmilyen mellékfoglalkozást nem végezhetett. Mégis, legalább lábbal hajtható masináját dájjazta 1818 január 12-én a fiatal Nagyherceg Carl kiváltságos jogokkal, s addigi fizetését mintegy feltalálói nyugdíjként folyósították tovább. S a Nagyherceg kinevezte a Mechanika Professorává.

Annak idején az úttest a szekérekerekektől felszántott felület volt, így a lábbal hajtott masinának nem éppen megfelelő. A draisinek hajtói viszont szívesen választották a sima, akadály nélküli síneket mint a gyorsabb mobilitás útját. A velocipéd hajtói a járdára szorultak. Ezt követték a szigorú rendőri büntetések Angliában, az Egyesült Államokban, sőt Kalkuttában is, ami kétkerekű közlekedést hosszú évekre visszavetette.

Karl Drais 1822-ben Brazíliába utazott, ahol évekig földmérőként tevékenykedett. 1827-ben visszatért Mannheimba. Ez évben találta fel a 16 betűvel működő gyorsírógépet.

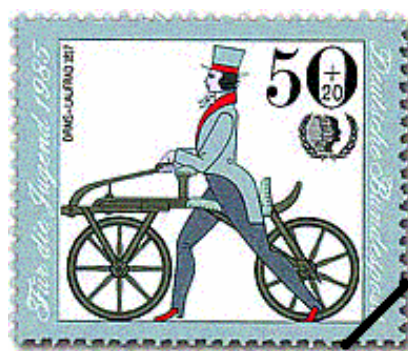
Apja 1830-ban meghalt. Személyében nem csak feltalásai befolyásos támogatóját de politikai védelmezőjét is elveszítette. Családjának politikai ellenfelei ezek után rendszeresen támadták.

Egy 1838-as gyilkos merénylet után Waldkatzenbach-ba, az Odeni Erdőbe húzódott vissza. Ebben az időben próbálta ki Karlsruhe-ban a láberővel meghajtott vasúti gépét. A nemzetközi vasúti nyelvben ennek a mai napig Draisine a neve. Később visszaköltözött szülővárosába.

1849-ben, mint a badeni forradalom követője, lemondott nemesi jogairól, s ezzel is a demokrácia mellett foglalta állást. A forradalom leverése után keserű időket kellett megélnie. A hivatalos szervek ritka gyűlölettel bántak vele, fogyatékosnak nyilvánították, vagyonától teljesen, szellemi jogaitól szinte megfosztották.

Nyugdíját a forradalmi károk jóvátételére elvették. Utolsó éveit szerény körülmények között tengette Karlsruhe-ban, ahol 1851 december 10-én meghalt.

Magyar fordítás: Mészáros György, ADFC Bremen

A bélyegsorozatból: „A Kerékpár történeti fejlődése Németországban 1817-1925“, Karl Drais születésnapjának 200. évfordulójára. (Német Szövetségi Köztársaság)

Irodalom:

Hans-Erhard Lessing, Automobilität - Karl Drais und die unglaublichen Anfänge MAXIME Verlag, Leipzig; 2003, 528 Seiten, unzählige Abbildungen, EUR 32,- ISBN 3-931965-22-8